

Ert datum:
2022-06-30

Datum:
2022-10-31

Er ref:
Fö2022/00728

Diarienummer:
UHM-2022-0174

Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Materieförsörjningsstrategi (SOU 2022:24)

Upphandlingsmyndigheten har getts möjlighet att lämna ett yttrande över betänkandet *Materialförsörjningsstrategi – För vår gemensamma säkerhet* (SOU 2022:24).

Upphandlingsmyndigheten har det samlade ansvaret för att utveckla, förvalta och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande organisationer. Vi ska verka för en rättssäker, effektiv och socialt och miljömässigt hållbar upphandling till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling. Upphandlingsmyndigheten har historiskt sett inte i någon större utsträckning lämnat stöd kring upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Inom närliggande områden har myndigheten bland annat tagit fram stöd om upphandling till samhällsviktig verksamhet, säkerhets-skyddad upphandling samt sanktionerna mot Ryssland.

1. Generellt om betänkandet

Upphandlingsmyndigheten anser att utredningen har författat ett välstrukturerat och lättillgängligt betänkande. Många av resonemangen, övervägandena och förslagen är emellertid av så övergripande karaktär att det är svårt att inom ramen för remissinstitutet granska, ifrågasätta eller utveckla dem. Upphandlingsmyndighetens synpunkter i detta remissvar blir därför av en likaledes generell karaktär.

Det är uppenbart att det kraftigt försämrade säkerhetsläget i Europa liksom Sveriges ansökan om NATO-medlemskap kan komma att påverka förutsättningarna för försörjningen av materiel till Försvarsmakten. Det är givetvis beklagligt att utredningen inte haft möjlighet att närmare analysera betydelsen därav. Detsamma gäller initiativ inom EU som rör upphandling av försvarsmateriel, såsom

Ert datum:
2022-06-30

Datum:
2022-10-31

Er ref:
Fö2022/00728

Diarienummer:
UHM-2022-0174

Europaparlamentets och Rådets förslagna förordning om inrättandet av instrumentet för förstärkning av den europeiska försvarsindustrin genom gemensam upphandling.¹ Det är mot denna bakgrund uppenbarligen av vikt att den fortsatta beredningen av utredningens förslag inbegriper dessa och andra faktorer, liksom andra internationella, Nordiska och nationella initiativ som syftar till att stärka samhällets krisberedskap (se sista avsnittet nedan).

2. Betydelsen av att främja hållbarhetsaspekter även inom materielförsörjningen

Upphandlingsmyndigheten konstaterar att frågor kring miljömässig och social hållbarhet inte har en framträdande plats i utredningens analys och förslag. Hållbarhetsfrågor lyser till exempel med sin frånvaro i utredningens redovisning av utvecklingstrender på försvarsmarknaden (avsnitt 7.4). Detta är inte överraskande givet det område som utredningens uppdrag omfattat. Upphandlingsmyndigheten vill likväl framhålla att hållbarhetsperspektivet har betydelse för materielförsörjningen till försvaret, och detta både direkt och indirekt. Till exempel framhålls behovet av att stärka företagens förutsättningar för långsiktig konkurrenskraft av utredningen (s. 147). Utredningen konstaterar även att vi i framtiden i än högre grad kommer att se civilt utvecklade tekniker i militära system (s. 152). Ett större fokus på hållbarhet i de offentliga inköpen även inom försvarsområdet kan även långsiktigt stimulera forskning och utveckling i Sverige, vilket kan stärka materielförsörjningen till försvaret.

Upphandlingsmyndigheten konstaterar att hållbarhetsfrågor generellt blir allt viktigare inom näringslivet. Allt fler företag inom allt större delar av näringslivet ser hållbarhetsarbetet som en strategisk framtidsfråga som bidrar till företagens konkurrenskraft. Offentlig sektor kan därmed genom sin köpkraft skapa förutsättningar för näringslivets omställning till hållbar produktion, särskilt inom områden där man är stora kunder. Rätt använd kan därmed denna köpkraft bidra till att stärka förutsättningarna för forskning, utveckling, produktion och underhåll av varor och tjänster i Sverige. Det är tydligt att alltmer av näringslivets innovationskraft gäller olika hållbarhetsaspekter. Detta gäller i synnerhet produktion av sådana produkter som försvaret är beroende av men där det även finns en civil marknad.

Vad närmare gäller utredningens förslag till materielförsörjningsstrategi skulle hållbarhetsperspektivet kunna komma till konkret uttryck. Hållbarhetsperspektivet skulle till exempel kunna framhållas vad gäller målsättningen att staten bör bidra till svenska försvarsföretags möjligheter att upprätthålla och utveckla sin konkurrenskraft. Upphandlingsmyndigheten konstaterar vidare att det finns synergier mellan hållbarhets- och beredskapsperspektiv, inte minst ifråga om drivmedels- och energiförsörjning: nyttigheter som även det materiella försvaret är i stort behov av. Att i större utsträckning integrera cirkularitet i inköpsprocessen kan även bidra till att

¹ Se bland annat [Förordning om instrument för att stärka europeisk försvarsindustri genom gemensam upphandling](#), Faktapromemoria 2021/22:FPM120.

Ert datum:
2022-06-30

Datum:
2022-10-31

Er ref:
Fö2022/00728

Diarienummer:
UHM-2022-0174

minska behovet av nyanskaffningar av produkter som i en krissituation kan vara svåra att ersätta. Detsamma gäller åtgärder som motverkar beroendet av långa och sårbara leveranskedjor, vilket kan minska miljöpåverkan samtidigt som det kan öka försörjningstryggheten.

3. Åtgärder som möjliggör för näringslivet att ställa om vid kris och krig

Utredningen anser att en uthållig försörjning bör säkerställas i först hand genom lagerhållning och i andra hand genom avtal och överenskommelser. I tredje hand nämns även möjligheten till förfogande med stöd förfogandelagen (1978:262), se avsnitt 12.3.

Upphandlingsmyndigheten har inga invändningar mot resonemangen i dessa delar. Vi vill däremot vill lyfta ytterligare en möjlig försörjningsväg, nämligen näringslivets förmåga att i händelse av kris och krig ställa om sin produktion för att möta samhällets – inklusive det militära försvarets – behov. Åtgärder som underlättar och stärker näringslivets förmåga att ställa om produktion kan därmed möjligen ses som ett fjärde alternativ till de som beskrivs av utredningen.

Möjligheten till omställning gäller främst, men inte bara, produkter och tjänster som även har en civil marknad samt det som av utredningen benämns enkla försvarsprodukter. I händelse av krigsfara eller krig kommer naturligtvis Försvarsmakten att vara beroende av en mycket stor mängd materiel, men även materielrelaterade tjänster (såsom reparation och service), som produceras respektive utförs av andra företag än de som normalt är verksamma på försvarsmarknaden. Att skapa regelverk och strukturer som underlättar för företag att i händelse av kris och krig snabbt ställa om sin produktion kan därmed bidra till försörjning av materiel och (särskilt) materielnära tjänster i sådana situationer. Det kan till exempel handla om att det måste finnas regelverk och resurser som möjliggör accelererade tillståndsprövningar, tydliga kontaktpunkter för företag som vill erbjuda sina varor och tjänster samt system för ersättning i sådana situationer.

4. Samordning med övriga initiativ och processer som rör samhällets krisberedskap

Upphandlingsmyndigheten vill avslutningsvis påminna om att det pågår en generell upprustning av totalförsvaret och samhällets krisberedskap. Det kan till exempel konstateras att Sverige har en ny struktur för krisberedskapen och det civila försvaret. En rad utredningar har under de senaste åren lämnat förslag² som på olika sätt syftar till att utveckla samhällets krisberedskap, eller arbetar för närvarande med uppdrag³

² Se till exempel *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU 2021:25) och *En starkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården* (SOU 2021:19).

³ Se till exempel *Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin* (dir. 2022:72) och *Ökad beredskap för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster* (dir. 2022:127).

Ert datum:
2022-06-30

Datum:
2022-10-31

Er ref:
Fö2022/00728

Diarienummer:
UHM-2022-0174

som sammanhänger med dessa frågor. En hel del arbete inom detta område pågår även inom EU.⁴

Upphandlingsmyndigheten vill mot denna bakgrund framhålla vikten av att dessa olika processer och initiativ som syftar till att stärka samhällets krisberedskap inom olika områden samordnas. Det finns till exempel en risk för att flera olika samhällsaktörer i händelse av kris och krig planerar utifrån att kunna använda samma resurser inom näringslivet, med risk att det uppkommer en konkurrenssituation. Detta inte minst mot bakgrund av det förhållande som vi framhållit i detta yttrande, nämligen att det militära försvaret såväl i fred som i krig är beroende av en stor mängd varor och tjänster för vilka det även finns en civil marknad och andra möjliga köpare inom såväl privat som offentlig sektor.

Generaldirektör Inger Ek har beslutat i detta ärende. Juristen Henrik Grönberg har varit föredragande. I handläggningen har affärsutvecklaren Hedieh Alamdoost och statsstödsspecialisten Christian Blume deltagit. I den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Anders Asplund deltagit.

Inger Ek

Henrik Grönberg

⁴ Se till exempel *Europeiska kommissionens förslag till förordning om ett krisinstrument för den inre marknaden*.